

LEREN MET EN VAN ELKAAR. Op zoek naar mogelijkheden voor interreligieus leren in opvoeding en onderwijs; door *Trees Andree/Cok Bakker* (red.). Boekencentrum, Zoetermeer, 1996. 148 p., f 22,50. ISBN 90-239-0052-9.

Om een bijdrage te leveren aan de communicatie tussen groepen mensen met verschillende religieuze en culturele achtergronden, organiseert het Centrum voor Interreligieus Leren van de Universiteit Utrecht regelmatig bijeenkomsten waarin ingegaan wordt op vragen over opvoeding en onderwijs van joden, moslims, christenen, hindoes en boeddhisten. Het boek *Leren met en van elkaar* is hiervan een van de resultaten. Vertegenwoordigers van deze vijf wereldgodsdiensten verwoorden in dit boek niet alleen, hoe zij op theoretisch niveau tegen opvoeding en onderwijs aan kijken, maar ook hoe daar op het alledaagse niveau thuis en op school mee wordt omgegaan. Op deze wijze worden het spanningsveld, de ruimte en de belemmeringen van interreligieuze onderwijsleerprocessen in kaart gebracht.

In het algemeen gedeelte (A) komen - na een inleidend hoofdstuk - de drie kernbegrippen opvoeding, onderwijs en interreligieus leren aan de orde (artikelen van Andree, Bakker en Steegman), die het kader en de context aangeven voor de interreligieuze dialoog. In het specifiek gedeelte (B) stellen vertegenwoordigers van de verschillende religieuze tradities het thema interreligieus leren op theoretisch niveau aan de orde: informatie over opvattingen met betrekking tot onderwijs en opvoeding, zoals daar in de eigen traditie tegenaan wordt gekeken. Vervolgens gaan zij in op de vraag welke ruimte er is voor interreligieus leren. Daarna geeft een andere auteur een illustratie vanuit de praktijk.

Met name het specifiek gedeelte van deze bundel biedt de lezers van deze bundel interessante doorkijkjes in de verschillende religieuze keukens, vanwaaruit de maaltijden door de koks zelf worden opgediend en de menukaarten worden toegelicht. Dat laatste blijkt geen overbodige luxe, aangezien niet zelden misverstanden bestaan over samenstelling en gebruikte ingrediënten. Zo maakten eerdere onderzoeken over het beeld van jodendom en islam in onderwijsmethoden bijvoorbeeld al eens duidelijk, dat daaraan nog wel het nodige schortte. In deze bundel klinkt zo'n zelfde soort geluid vanuit het boeddhisme. Opvallend in de bundel is ook, dat vanuit het orthodoxe jodendom nogal wat barrières en obstakels worden opgeworpen die een interreligieuze dialoog nogal bemoeilijken (zie de bijdragen van vader (rabbijn) en zoon Evers).

De bundel wordt afgesloten met een uitstekend evaluatief artikel van Andree/Bakker, waarin - terugkijkend naar de voorafgaande bijdragen - de balans wordt opgemaakt en een denkrichting voor de toekomst wordt geschetst. In deze bijdrage wijzen Andree en Bakker o.a. op de diversiteit binnen de verschillende religieuze tradities. Interreligieuze ontmoeting is, zo stellen zij, altijd een ontmoeting tussen mensen en geen onderlinge kennismaking met of discussie tussen officiële theologische standpunten van de diverse religies. Hier liggen ongetwijfeld het belangrijkste winstpunt van dit boek en de toekomstige kansen voor de interreligieuze dialoog in onze multiculturele samenleving.